

ધ

સત્યમેવ જયતે

GJTP010007902024

દાખલ તારીખ : ૦૪/૧૦/૨૦૨૪..

નિકાલ તારીખ : ૧૬/૦૩/૨૦૨૬..

સમય ગાળો: વર્ષ, માસ, દિવસ.

તાપી જિલ્લાના સત્ર ન્યાયાધીશશ્રીની અદાલત સમક્ષ મુકામ-વ્યારા.

ક્રિમીનલ અપીલ નં.૪૩/૨૦૨૪

આંક-

એપેલન્ટ :- અમિતભાઈ હસમુખભાઈ આડતીયા,
(મુળ આરોપી) ઉ.આ.વ.૪૬, ધંધો-વેપાર
રહે.એ/૩, ૭૦૧, ગ્રીન એવન્યુ,
મેકડોન્લસની પાછળ,
સફીયાલી સર્કલ, અડાજણ, સુરત

વિરુદ્ધ

રીસ્પોન્ડન્ટ :- મનોજકુમાર સોહનલાલ અગ્રવાલ
ઉ.આ.વ.૪૦, ધંધો-વેપાર
રહે. વાણીયા ફળીયુ, નવાગામ,
તા.સોનગઢ, જિ.તાપી.

એપેલન્ટ તરફે વિ.વ.શ્રી એન.એલ.આંબલીયારીસ્પોન્ડન્ટ તરફે વિ.વ.શ્રી એસ.એસ.આમે

બાબત. :- ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા -૨૦૨૩ ની કલમ-૪૧૫, ૪૨૨,

૪૨૭ મુજબની અપીલ

-:: ચુકાદો ::-

૧. એપેલન્ટની અપીલની ટૂંકમાં હકીકત એવી છે કે, આ કામનાં એપેલન્ટને ફોજદારી કેસ નં.૨૦૬૬/૨૦૨૧નાં કામે વિ.જ્યુડિશિયલ મેજીસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ કોર્ટ, સોનગઢ તરફથી આંક-૭૨ થી તા.૦૫/૦૯/૨૦૨૪ નાં રોજ ધી નેગોશીએબલ ઈન્ટરુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ નાં ગુનામાં એક વર્ષની સાદી કેદ ની સજા તથા રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- (રૂપિયા પાંચ લાખ પુરા) ની દોઢી રકમ રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/- (રૂપિયા સાત લાખ પચાસ હજાર પુરા) ની દંડની સજા ફરમાવતો હુકમ કરવામાં આવેલ છે, તથા ફરીયાદી ને ક્રિ.પ્રો. કોડ કલમ મુજબ ફરિયાદીને સ્પેશ્યલ વળતર પેટે એકની રકમ રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/- (રૂપિયા સાત લાખ પચાસ હજાર પુરા) ખાસ વળતર તરીકે ચુકવી આપવાનો હુકમ કરવામાં આવતા સદર હુકમથી નારાજ થઈ એપેલન્ટે હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.
૨. આ કામના એપેલન્ટ/અરજદાર મુળ ફોજદારી કેસના કામે આરોપી હતા તેમજ રીસ્પોન્ડન્ટ/સામાવાળા મુળ ફોજદારી કેસ ના કામ મુળ ફરીયાદી હતા. જેથી સરળતાં ખાતર પક્ષકારોને તેમના મુળ સ્ટેટસ પ્રમાણે એટલે કે એપેલન્ટને આરોપી તરીકે અને રીસ્પોન્ડન્ટને ફરીયાદી તરીકે સંબોધવામાં આવેલ છે.
૩. હાલની અપીલ સંદર્ભે એપેલન્ટનાં વિ.વ.શ્રી એન.એલ.આંબલીયાની રજૂઆત એવી છે કે,
(૧) આ કામે વિ.ટ્રાયલ અદાલતનો હુકમ ગેરકાયદેસર, કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત વિરુદ્ધનો હોય રદ કરવાને પાત્ર છે. વિ. ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ શુદ્ધબુદ્ધીપુર્વકનો નથી અને કુદરતી ન્યાયના

સિદ્ધાંતો વિરુદ્ધનો હોય, આપો તકરારી હુકમ રદ કરવાની જરૂર છે.

- (૨) સદર કામમાં એપેલન્ટ/આરોપીએ પોતાનો ચેક ચોરાઈ જવાના કારણે સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવેલ હતુ અને તે હકીકત તેઓએ વિ. ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષ પુરવાર કરેલ હોવા છતાં વિ. ટ્રાયલ અદાલતે આ મુદ્દાને ધ્યાને લીધેલ નથી. આ ઉપરાંત મુળ ફરીયાદી/સામાવાળા એ પોતાનો કેસ સાબીત કરવા રજુ કરેલ પુરાવાઓને તપાસતા આવેલ સરતપાસમાં ક્યાંય પણ એવુ જણાવતા આવેલા નથી કે , અરજદારે નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ.એક્ટ ૧૮૮૧ ની કલમ-૧૩૮ અન્વયેનો કોઈપણ પ્રકારનો ગુનો કરેલ છે. તેમજ વધુમાં સામાવાળા તેઓની જુબાનીમાં જણાવતા આવેલ છે કે, " સદર હાથ ઉછીના નાણાં સોનગઢ પેટ્રોલીયમ નામની ફર્મમાંથી આપેલ." પરંતુ સામાવાળા એ હાલની ફરીયાદ પોતાના વ્યક્તિગત હેસીયતથી ના.કોર્ટમાં દાખલ કરેલ છે. પરંતુ સામાવાળા મનોજ અગ્રવાલ મારફતે પોતાના વ્યક્તિગત હેસીયતથી કે કહેવાતી સોનગઢ પેટ્રોલીયમ નામની ફર્મમાંથી કોઈપણ પ્રકારની નાણાકીય ચુકવણી કરેલ હોય અને તેવા કહેવાતા નાણાકીય વ્યવહાર અંગેના હાથ ઉછીના નાણા પરત કરવા હમો અરજદારે તેઓને કોઈ ચેક આપેલ હોય તેવો પુરાવો નામ. કોર્ટના રેકર્ડ પર આવેલ નથી કે સામાવાળા પોતાની જુબાનીમાં પણ તે અંગે કંઈ જણાવતા આવેલા નથી. જેથી અરજદાર સામે કરવામાં આવેલ હાલની ફરીયાદ ફક્ત અને ફક્ત કહેવાતા ચેકનો દુરપયોગ કરી કરવામાં આવેલ હોય, ખોટી હોય ચાલવા પાત્ર નથી. સામાવાળા વધુમાં સ્વેચ્છાએ પોતાની

ઉલટતપાસ દરમ્યાન નામદાર કોર્ટમાં જણાવતા આવેલા છે કે સદર નાણાં ફરીયાદીનું અંગત લેણું છે પરંતુ નાણાં હાથઉછીની આપનાર વ્યક્તિ / ફર્મ / વ્યક્તિ બંને અલગ છે. આમ, સામાવાળા પોતાની જુબાનીથી વિરુદ્ધ પોતાની ઉલટતપાસ દરમ્યાન કોન્ટ્રાડીક્ટરી સ્ટેટમેન્ટ આપતા આવેલ છે. પરંતુ ફરીયાદ અરજીમાં તેઓ જણાવતા આવેલા છે. કે સદર લેણુ એ તેઓની દુકાનનું છે અને અરજદારને હાથઉછીના નાણા તેઓની દુકાનમાં થી ફરીયાદીએ આપેલા છે. આમ, ખરેખર સામાવાળોઅ ક્યારે પણ અરજદારને કોઈપણ પ્રકારના હાથઉછીના નાણા ક્યારે પણ આપેલા નથી અને જો આવા કોઈ નાણા આપેલા હોય તો તે અંગેનો પુરાવો નામદાર કોર્ટમાં તેઓ રજુ કરેલ નથી અને એ સંદર્ભે પેઢી/ફર્મ /એકાકી ઈસમનું ઈન્કમ ટેક્સ રીટર્ન અંગેનો પણ કોઈ પુરાવો નામ.કોર્ટમાં રજુ કરેલ નથી. કેમ કે, સામાવાળા એ ક્યારે પણ અરજદારને ફરીયાદમાં કહેવાતા દર્શાવેલ નાણા હાથ ઉછીના આપેલા જ નથી પરંતુ નાણા પડાવવાના ઈરાદે તેઓ પાસે ક્યાંકથી હાથમાં આવેલ ચેકનો દુરુપયોગ કરી હાલનો ખોટો કેસ કરેલ છે કે જે ચેક ગેરવલ્લે થયેલ હોય તેનું સ્ટોપ પેમેન્ટ હમો અરજદાર માફરતે બેંકમાં કરવામાં આવેલ છે. ઉપરોક્ત તમામ બાબતોનું નામ.કોર્ટે ક્યાંય પણ ધ્યાને લીધેલ નથી. તેમજ સદર ફરીયાદવાળા કહેવાતા નાણાં હમો અરજદારને આપેલ હોવા અંગેનો કોઈપુરાવો નામ.કોર્ટમાં સામાવાળાએ આજદિન સુધીમાં રજુ કરેલ નથી, જે બાબત પણ નામ.કોર્ટે ધ્યાને લીધેલ નથી., તે ઉપરાંત નામ.કોર્ટે સદર તમામ બાબતનો આખરી હુકમમાં ક્યાંય

ઉલ્લેખ પણ કરેલ નથી. નામ.કોર્ટે સદર વ્યવહાર અંગેના પુરાવા બાબતે કોઈ સવાલ કર્યા વગર એકતરફી હુકમ અરજદારની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવેલ છે.

- (૩) સામાવાળાએ ધી. નેગો.ઈસ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબનું અનુમાન ધ્યાને લઈને અરજદારને ખોટા ઠરાવેલ છે, સદર કરીયાણાની દુકાનનું નામ પણ ફરીયાદ તથા સરતપાસમાં જણાવેલ નથી. તદપરાંત સામાવાળાએ સદર નાણાં અરજદાર ને ક્યાંથી તથા કઈ ફર્મમાંથી કે સોનગઢ પેટ્રોલીયમમાંથી આપેલ છે તે અંગેનો પણ કોઈ પુરાવો નામ.કોર્ટના રેકર્ડ પર રજુ કરી શકેલ નથી. સામાવાળા જો એવું જણાવતા આવેલ હોય કે સદર કહેવાતા નાણાં અરજદારને હાથ ઉછીના આપેલ છે તો તે પુરવાર કરવાનો બોજો સામાવાળાના શીરે છે કેમ કે નેગો.ઈ.એક્ટની કલમ-૧૩૯ અન્વયે જ્યારે કહેવાતો એક વિવાદીત હોય તો તેવા સમયે ખરેખર એક બાકી લેણાની ચુકવણી કરવા માટે જ અરજદાર મારફતે આપવામાં આવેલ તેનાથી વિપરીત અનુમાન નામ.કોર્ટ મારફતે આપવામાં આવેલ તેનાથી વિપરીત અનુમાન નામ.કોર્ટ મારફતે કરવું જોઈએ અને બર્ડન ઓફ પ્રુફ સામાવાળા પર ટ્રાન્સફર થતા સામાવાળાએ એ બાબત સાબીત કરવાની જરૂર રહે છે કે ખરેખર સામાવાળા મારફતે મેળવવામાં અવોલ એક બાકી લેણાની ચુકવણી પેટે જ આપવામાં આવેલ હતો પરંતુ હાલના કામે સામાવાળા ક્યાંય પણ સદર કાયદાની કલમ અન્વયેની વિપરીત અનુમાન સાબીત કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ છે.

(૪) સદર કામના સામાવાળા મારફતે રજુ કરવામાં આવેલ આંક- ૨૮ હેઠળના પુરાવાઓ પૈકીના તમામ ઇલેક્ટ્રીકલ સ્વરૂપનાં પુરાવાઓ હોય જેને પુરવાર કરવા માટે સામાવાળાએ પુરાવા અધિનિયમની કલમ-૬૫(બી)ની જોગવાઈઓનો ભંગ કરતા આવેલ છે તેમજ સદર પુરાવાઓને સાબીત કરવા પુરાવા અધિનિયમ અન્વયે ચાલી આવેલા નથી, જેથી પણ ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપના પુરાવા ઓને ના.કોર્ટ મારફતે ધ્યાને લઈ શકાય નહીં કેમ કે, તે પુરાવાઓની ચતુર્થતા સામાવાળા સાબીત કરી શકતા નથી. તેમ છતાં નામ.કોર્ટ આખરી હુકમમાં જણાવતા આવેલ છેકે સદર કામના સામાવાળાએ નામ.કોર્ટમાં રજુ કરેલ તમામ પુરાવાઓ જોતા, સામાવાળાએ પુરાવાઓ પુરવાર કરેલ છે. જેથીસદર કામના અરજદારને ખોટી રીતે દોષિત ઠેરાવેલ છે. સામાવાળાઓ મારફતે ફક્ત ખોટા પુરાવાઓ ઉભા કરતા આવેલ હોય અને નીચલી કોર્ટે સામાવાળા મારફતે રજુ કરેલ પુરાવાઓને તથા ટેકનીકલ મુદ્દાને ધ્યાને લીધા વગર હુકમ કરેલ છે.આમ છતાં નામ.કોર્ટ સદર બાબતને ધ્યાને નહીં લઈ ને ગંભીર પ્રકારની બેદરકારી જજમેન્ટ આપતા સમયે દાખવેલ છે. જેથી હાલની અપીલ મંજુર કરી નામ.કોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવા વિનંતી કરેલ છે.

(૫) વિ. ટ્રાયલ કોર્ટ ધ્વારા ફરિયાદીની મૌખિક પુરાવો તથા ઉલટતપાસ અંગે કોઈ ખુલાસો કે કાદેસરનું અર્થઘટન કરેલ નથી. કારણ કે ફરિયાદીનો આંક-૫નો પુરાવાથી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ કલમ-૧૩૮ના તત્વો સાબીત થતા નથી. તેમ છતાં પુરાવાના આધારે સદર કેસમાં શીક્ષા કરેલ છે. તે તદ્દન કાયદાની ગંભીર

ભુલવાળો અને ગેરકાયદેસર હોય, તેથી, વિ.ટ્રાયલ અદાલતે આરોપીને તકસીરવાન ઠરાવતો જે સજાનો હુકમ કરેલ છે તે રદ કરી એપેલન્ટ/આરોપીને નિર્દોષ ઠરાવી છોડી મુકવા વિનંતી કરેલી છે.

૪. રીસ્પોન્ડન્ટ તરફે વિ.વ. શ્રી એસ.એસ.આમ્નેની રજુઆત છે કે, વિ.ટ્રાયલ અદાલત તરફથી રેકર્ડ ઉપરનાં તમામ પુરાવાઓ અને સમગ્ર રેકર્ડ તપાસીને બંને પક્ષકારોની રજુઆતો તથા રજુ કરવામાં આવેલા પુરાવા ઓને ધ્યાને લઈને આરોપીને સજા ફરમાવતો હુકમ ફરમાવવામાં આવેલ છે તેથી, આવો હુકમ કાયદેસરનો, યોગ્ય અને ન્યાયી છે તેથી, વિ.ટ્રાયલ અદાલત ધ્વારા ફરમાવવા માં આવેલો હુકમ ન્યાયીક હોય, આવા હુકમને કાયમ રાખવો જરૂરી બને છે. તેથી, એપેલન્ટની અપીલ રદ કરવા અને વિ.ટ્રાયલ અદાલતનો હુકમ કાયમ કરવા વિનંતી કરેલી છે.
૫. બંને પક્ષકારોની દલીલો સાંભળી, અપીલ સાથે રજુ થયેલ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ તથા વિ.ટ્રાયલ અદાલતનું સમગ્ર રેકર્ડ વંચાણે લીધા.
૬. હાલની અપીલનાં ન્યાય નિર્ણય માટે મારી સમક્ષ નીચે મુજબનાં મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે ::-
૧. શું એપેલન્ટ પુરવાર કરે છે કે, પડકારવામાં આવેલ ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ ગેરકાયદેસર, કાયદાનાં સ્થાપિત સિદ્ધાંતો વિરૂદ્ધનો, ખોટો અને ભુલ ભરેલો હોઈ, રદ કરવો અથવા તો તેમાં ફેરફાર કરવો જરૂરી છે?
  ૨. શું હુકમ ?
૭. ઉપરોક્ત મુદ્દાઓ અંગેનાં મારા નિર્ણયો નીચે મુજબ છે ::-
૧. નકારમાં.

૨. આખરી હુકમ મુજબ.

–:: કારણો ::–

મુદ્દા નંબર-૧ ::–

૮. આગળ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ વિ.દ્રાયલ અદાલતનો તકરારી હુકમ કે જે સજા સંબંધેનો છે તેથી, આવા હુકમની ચથાર્થતા, યોગ્યતા અને ન્યાયીકતા તપાસતા સમયે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનાં **2012 SCC, Page No.312-Iqbal Abdul Samiya Malek V/s. State of Gujarat** નાં ચુકાદાને ધ્યાને લેવો જરૂરી બને છે. આ ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવેલ છે કે ::–

"an Appellate Court has to follow Sec.386 of Cr.P.C. It is the duty of an Appellate Court to look into the evidence adduced in the case arrived at an independent conclusion as to whether the said evidence can be relied upon or not and even it can be relied upon then whether the prosecution can be said to have proved beyond reasonable doubt on the said evidence. The Credibility of a witness has to be adjudged by Appellate Court in drawing inference from proved and admitted facts. Further appeal can not be disposed of without examining the records/ merits."

આમ, અત્રેની અદાલતે હાલની અપીલનાં ન્યાયીક નિર્ણય માટે વિ.દ્રાયલ અદાલત સમક્ષ ફરીયાદ પક્ષે રજુ કરેલ તમામ મૌખીક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું રીએપ્રિસીએશન યાને કે પુનઃ મૂલ્યાંકન કરવાનું રહે છે અને એપેલન્ટ કોર્ટ તરીકે અત્રેની અદાલતે પોતાની રીતે વિ.દ્રાયલ

અદાલત સમક્ષ રજુ થયેલ તમામ પુરાવાઓ ધ્યાને લઈ નિર્ણય કરવાનો રહે છે.

૯. આગળ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબનાં ચુકાદા મુજબ જ્યારે અત્રેની એપેલેટ કોર્ટ ધ્વારા વિ.દ્રાયલ અદાલતમાં રજુ થયેલ તમામ પુરાવાઓનું સ્વતંત્ર રીતે પુનઃ મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી બને છે ત્યારે, સૌપ્રથમ આરોપીને જે ગુના સબબ દોષીત ઠરાવવામાં આવેલ છે તે ગુનાઓની પરિપૂર્તિ માટેનાં આવશ્યક તત્વોની ચર્ચા અત્રે થી સૌપ્રથમ કરવી જરૂરી જણાતુ હોય, જે નીચે મુજબ છે ::-

Section-138:-

Dishonour of cheque for insufficiency, etc., of funds in the account.—Where any cheque drawn by a person on an account maintained by him with a banker for payment of any amount of money to another person from out of that account for the discharge, in whole or in part, of any debt or other liability, is returned by the bank unpaid, either because of the amount of money standing to the credit of that account is insufficient to honour the cheque or that it exceeds the amount arranged to be paid from that account by an agreement made with that bank, such person shall be deemed to have committed an offence and shall, without prejudice to any other provision of this Act, be punished with imprisonment for 4[a term which may be extended to two years’], or with fine which may extend to twice the amount of the

cheque, or with both:

Provided that nothing contained in this section shall apply unless—

- (a) the cheque has been presented to the bank within a period of six months from the date on which it is drawn or within the period of its validity, whichever is earlier;
- (b) the payee or the holder in due course of the cheque, as the case may be, makes a demand for the payment of the said amount of money by giving a notice; in writing, to the drawer of the cheque, 5[within thirty days] of the receipt of information by him from the bank regarding the return of the cheque as unpaid; and
- (c) the drawer of such cheque fails to make the payment of the said amount of money to the payee or, as the case may be, to the holder in due course of the cheque, within fifteen days of the receipt of the said notice.

Explanation.—For the purposes of this section, “debt of other liability” means a legally enforceable debt or other liability.

૧૦. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અનુસંધાને ફરીયાદ પક્ષ તરફથી રજુ કરવામાં આવેલ પુરાવાઓની સાથે સાથે વિ.ટ્રાયલ અદાલતનાં તકરારી હુકમ અને એપેલન્ટ / આરોપીને જે કલમ અન્વયે વિ.ટ્રાયલ અદાલત તરફથી સજા કરવામાં આવેલી છે તે કલમ હેઠળના ગુનાનું અનુમાન કરવા માટે નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટમાં જોગવાઈ કરવામાં આવેલી

છે તેથી, તે લગત કલમોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે તો, તેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવા માં આવેલ છે ::-

Section-118

Presumptions as to negotiable instruments.—
Until the contrary is proved, the following presumptions shall be made:—

- (a) of consideration:—that every negotiable instrument was made or drawn for consideration, and that every such instrument, when it has been accepted, indorsed, negotiated or transferred, was accepted, indorsed, negotiated or transferred for consideration;
- (b) as to date:—that every negotiable instrument bearing a date was made or drawn on such date;
- (c) as to time of acceptance:—that every accepted bill of exchange was accepted within a reasonable time after its date and before its maturity;
- (d) as to time of transfer:—that every transfer of a negotiable instrument was made before its maturity;
- (e) as to order of indorsements:—that the indorsements appearing upon a negotiable instrument were made in the order in which they appear then on;
- (f) as to stamp:— that a lost promissory note, bill of exchange or cheque was duly stamped;
- (g) that holder is a holder in due course:—that the holder of a negotiable instrument is a holder in

due course: provided that, where the instrutment has been obtained from its lawful owner, or from any person in lawful custody thereof, by means of an offence or fraud, or has been obtained from the maker or acceptor thereof by means of an offence or fraud, or for unlawful consideration, the burden of proving that the holder is a holder in due course lies upon him.

Section 139.

Presumption in favour of holder.—It shall be presumed, unless the contrary is proved, that the holder of a cheque received the cheque of the nature referred to in section 138 for the discharge, in whole or in part, of any debt or other liability.

૧૧. ઉપરોક્ત દર્શાવવામાં આવેલી તમામ કાયદાકીય જોગવાઈઓ સાથે વિ.

ટ્રાયલ અદાલતનો ચુકાદો અને વિ.ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષ આ કામનાં રીસ્પોન્ડન્ટ/મુળ ફરીયાદી તરફથી રજુ કરવામાં આવેલા સઘળા પુરાવાઓ તપાસવામાં આવે તો,

વિ. ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષ આ કામે પક્ષકારો તરફથી નીચે મુજબનો પુરાવો રજુ કરવામાં આવેલ છે.

ફરીયાદ પક્ષનો મૌખિક પુરાવો

ક્રમ	સાહેદની વિગત	આંક
૧.	ફરીયાદી મનોજકુમાર સોહનલાલ અગ્રવાલની સોગંદ પરની સરતપાસ	૦૫

૨.	સાહેદ વિશાલભાઈ ગોરધનભાઈ ઈટાલીયાની જુબાની	૩૮
----	--	----

ફરીયાદ પક્ષનો દસ્તાવેજી પુરાવો

ક્રમ	દસ્તાવેજની વિગત	આંક
૧.	ફરીયાદીના આધારકાર્ડની નકલ,	૩/૧
૨.	આરોપીને આપેલ હાથ ઉછીના નાણાં ઈન્કમ ટેક્સ ડીપાર્ટમેન્ટના હિસાબમા લીધેલ તેની ચાર્ટર એકાઉન્ટ(સી.એ.) ની સર્ટી. સ્લીપ,	૧૬
૩.	આરોપીએ આપેલ ફરીયાદવાળો ચેક નં.૦૦૧૯૪૪ વાળો અસલ ચેક,	૧૭
૪.	ચેક નં.૦૦૧૯૪૪ વાળો ચેક ફરીયાદીએ પોતાના બેંક ખાતામા ડીપોઝીટ કરેલ તેની અસલ બેંક કાઉન્ટર સ્લીપ	૧૮
૫.	ચેક નં.૦૦૧૯૪૪ વાળો ચેક બાઉન્સ થયો તેનો અસલ ચેક બાઉન્સ રીપોર્ટ	૧૯
૬.	આરોપીને વેપાર ઘંઘાના સોનગઢના સરનામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરી નોટીસની અસલ સ્થળ પત્રક	૨૦
૭.	આરોપીને વેપાર ઘંઘાના સોનગઢના સરનામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરીનોટીસ પાઠવેલ તેની પોસ્ટ ખાતાની કાઉન્ટર સ્લીપની અસલ નકલ	૨૧
૮.	આરોપીને વેપાર ઘંઘાના સોનગઢના સરનામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરી નોટીસ પાઠવેલ જે પરત થયેલ તે અસલ કવર	૨૨
૯.	આરોપીને રહેતા ઘરે સુરત મુકામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરી નોટીસની અસલ	૨૩

	સ્થળ પત્રક	
૧૦.	આરોપીને રહેતા ઘરના સરનામે સુરત મુકામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરીનોટીસ પાઠવેલ તેની પોસ્ટ ખાતાની કાઉન્ટર સ્લીપની અસલ નક	૨૪
૧૧.	આરોપીને રહેતા ઘરના સરનામે સુરત મુકામે વકીલ મારફત આપેલ સ્ટેચ્યુટરીનોટીસ પાઠવેલ જે પરત થયેલ તે અસલ કવર	૨૫
૧૨.	આરોપીને સુરતના રહેતા સરનામે વકીલ મારફત સ્ટેચ્યુટરી નોટીસ મળી ગયાનો પોસ્ટ ખાતાનો ઓનલાઇન રીપોર્ટ	૨૬
૧૩.	ફરીયાદીનાઓ શ્રીમંગલ પ્રોવિઝન સ્ટોરના નામથી કરીયાણા નો વેપાર ધંધો કરે છે તે બદલનો નગરપાલિકાનો દાખલો	૩૦
૧૪.	ફરીયાદીનાઓ શ્રીમંગલ પ્રોવિઝન સ્ટોરના નામની નગરપાલિકાના વેરાનીપાવતીની પ્રમાણિત નકલ	૩૧
૧૫.	ફરીયાદીનાઓ શ્રીમંગલ પ્રોવિઝન સ્ટોરના નામથી કરીયાણાનો વેપાર ધંધો કરે છે તેનું જી.એસ.ટી. સર્ટી.ની પ્રમાણિત નકલ	૩૨
૧૬.	ફરીયાદીનાઓ શ્રીમંગલ પ્રોવિઝન સ્ટોરના નામથી ચાલી આવેલ બેંક ખાતાની ચોપડીની પ્રમાણિત નકલ	૩૩
૧૭.	ફરીયાદીનાઓનું સને ૨૦૨૧-૨૨ ની ઈન્કમેટેક્સ રીટર્ન એકનોલેજમેન્ટની ખરી નકલ	૩૪
૧૮.	ફરીયાદીના આરોપી વિરુદ્ધ સેંધવા મ.પ્ર. કોર્ટ મુકામે ચેક બાઉન્સનો કેસ ચાલે છે જે કામે સમન્સ બજવણીના સમનામે આરોપીના ભાઈ હિતેશભાઈ નાઓનો સોનગઢ પોલીસ ધ્વારા લેવામા આવેલ જવાબ તે કામનો સમન્સ અને આરોપી ના સગાભાઈ	૨૮/૨

	ના જવાબ	
૧૯.	સહીના નમુનાની કોમ્પ્યુટર રાઈઝડ કોપી	૩૯
૨૦.	ઓથોરીટી લેટર	૪૦
૨૧.	સ્ટોપ પેમેન્ટ માટેની અરજી	૪૧
૨૨.	ટ્રીટમેન્ટ ઓર રેસ્ટ સર્ટીફિકેટની નકલ	૫૦/૧
૨૩.	એટેન્ડન્ટ સર્ટીફિકેટની નકલ	૫૦/૨

– :: આરોપી તરફે દસ્તાવેજી પુરાવા :: –

ક્રમ	નિશાની	દસ્તાવેજનું વર્ણન
૧.	૬૭/૧	સી.મનોહર વિરુદ્ધ બી.આર.પુર્ણિમા-૨૦૦૫(૧) ડી.સી.આર.૭૫(મદ્રાસ) તથા ૨૦૦૪ ક્રિ.લો.જ.૪ ૪૩૬
૨.	૬૭/૨	રાજીવ ભગવાનરાવ જકકન વિરુદ્ધ મીનાક્ષી કાશીનાથ જકકન-ડી.સી.આર.૨૦૦૯(૨) ૭૩૬(બોમ.)
૩.	૬૭/૩	અંદાવર ટ્રેડીંગ કંપની વિરુદ્ધ મેસર્સ વી. સેન્થીલકુમાર એન્ડ કંપની અને બીજાઓ- ૨૦૦૮(૨) ડી.સી.આર.૧૮૫(મદ્રાસ)

ફરીયાદ પક્ષ ધ્વારા ઉપરોક્ત મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા સિવાય અન્ય કોઈ પુરાવાઓ રજૂ કરવામાં આવેલ નથી. તેમજ આરોપી ધ્વારા કોઈ મૌખિક કે લેખિત પુરાવા રજૂ કરવામાં આવેલ નથી.

૧૨. ધી નોગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનાં ગુનાનાં કામે આરોપી વિરુદ્ધ ધી નોગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબ તથા ધી નોગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧

૮ મુજબ ઉપસ્થિત થયેલ અનુમાનોનું ખંડન કેવી રીતે અને કયા સ્ટાન્ડર્ડ ઓફ પ્રુફથી આરોપીએ કરવાનું રહે છે તે વિશે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનાં ક્રિષ્ના જનાર્દન ભાટ વિરુદ્ધ દત્તાત્રેય જી. હેગડે અપીલ (ક્રિમીનલ) ૫૧૮/ ૨૦૦૬, તા.૧૧/૧/૨૦૮ નાં ચુકાદામાં પ્રતિપાદિત થયેલ સિદ્ધાંતો ધ્યાને લેવામાં આવે તો, તે નીચે મુજબ છે ::-

(a) Negotiable Instruments Act, 1881 – Section 118(b) – The courts below committed a serious error in proceeding on the basis that for proving the defence the accused is required to step into the witness box, and unless he does so he would not be discharging his burden. (Para 22)

(b) Indian Evidence Act, 1872 – Section 101 – Burden of proof – An accused need not examine himself for discharging the burden of proof placed upon him under a statute – He may discharge his burden on the basis of the materials already brought on records – An accused has a constitutional right to maintain silence – Standard of proof on the part of an accused and that of the prosecution in a criminal case is different. (Paras 22 and 23)

(1999) 3 SCC 35 – Relied upon.

© Indian Evidence Act, 1872 – Section 101 – Burden of proof – Whereas prosecution must prove the guilt of an accused beyond all reasonable doubt, the standard of proof so as to

prove a defence on the part of an accused is ‘preponderance of probabilities’ – Such inference of preponderance of probabilities can be drawn not only from the materials brought on records by the parties but also by reference to the circumstances upon which he relies. (Para 25)

(d)[Negotiable Instruments Act, 1881](#) – Section [118\(b\)](#) – A statutory presumption has an evidentiary value It is not necessary for the accused to step into the witness box to rebut a presumption – In a case where the chances of false implication cannot be ruled out, the background fact and the conduct of the parties together with their legal requirements are required to be taken into consideration – Once the accused is found to discharge his initial burden, it shifts to the complainant.(Para 26)

[\(2006\) 6 SCC 39](#) – Relied upon.

(e)[Negotiable Instruments Act, 1881](#) – Section [118\(b\)](#) and 139 – The courts below erred in not considering the probability of the complainant’s advancing a sum of Rs. 1.5 lakhs on mere asking and that too without keeping any documentary proof – Similarly appellant issuing a cheque knowing fully well that he did not have any sufficient funds is difficult to believe. (Para 29)

2007 (12) SCALE 96; JT 2007 (13) SC [222](#) –

Relied upon.

(f) Negotiable Instruments Act, 1881 – Section 139 – Important principles of legal jurisprudence, namely presumption of innocence as human rights and the doctrine of reverse burden introduced by Section 139 should be delicately balanced – High Court wrongly refused to entertain the revision petition.

ઉપરોક્ત ચુકાદા મુજબ આરોપીએ પોતાની વિરૂદ્ધમાં ઉપસ્થિત થયેલ અનુમાનોનું ખંડન પ્રિપોઝરન્સ ઓફ પ્રોબેબીલીટી (પ્રબળ શક્યતા) નાં સ્ટાન્ડર્ડ ઓફ પ્રુફથી પુરવાર કરવું પર્યાપ્ત છે અને આરોપીએ પોતાની વિરૂદ્ધમાં ઉપસ્થિત થયેલ અનુમાનોનું ખંડન કરવા માટે પોતે સોગંદ ઉપર જુબાની આપવી કે પુરાવો રજૂ કરવો ફરજીયાત નથી. આરોપી પોતાની વિરૂદ્ધ ઉપસ્થિત થયેલ અનુમાનોનું ખંડન કરવા માટે રેકર્ડ ઉપર રજૂ થયેલ પુરાવાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

૧૩. ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ તથા ૧૩૯ મુજબનાં અનુમાનો ક્યારે ઉપસ્થિત થયેલાનું માની શકાય અને ક્યારે આરોપી ઉપર આ અનુમાનોનું ખંડન કરવાનો બોજો શીફ્ટ થયેલાનું માની શકાય તે અનુસંધાને તાજેતરમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ૨૦૨૫(૦) એઆઈજીઈએલ-એસ.સી. ૭૫૯૩૪ સંજાબીજ તારી વિ. કિશોર એસ.બોરકર ના ચુકાદામાં પ્રતિપાદિત થયેલ સિદ્ધાંતો ધ્યાને લેવામાં આવે તો,

ONCE EXECUTION OF CHEQUE IS ADMITTED, PRESUMPTIONS UNDER SECTIONS 118 AND 139 OF THE NI ACT ARISE

15. In the present case, the cheque in question has admittedly been signed by the Respondent No.1-Accused . This Court is of the view that once the execution of the cheque is admitted, the presumption under Section 118 of the NI Act that the cheque in question was drawn for consideration and the presumption under Section 139 of the NI Act that the holder of the cheque received the said cheque in discharge of a legally enforceable debt or liability arises against the accused. It is pertinent to mention that observations to the contrary by a two Judges Bench in **Krishna Janardhan Bhat vs. Dattatraya G. Hegde, (2008) 4 SCC 54** have been set aside by a three Judges Bench in Rangappa (supra).
16. This Court is further of the view that by creating this presumption, the law reinforces the reliability of cheques as a mode of payment in commercial transactions.
17. Needless to mention that the presumption contemplated under Section 139 of the NI Act, is a rebuttable presumption. However, the initial onus of proving that the cheque is not in discharge of any debt or other liability is on the accused/drawer of the cheque [See: **Bir Singh vs. Mukesh Kumar, (2019) 4 SCC 197**].
18. The judgment of this Court in APS Forex Services Private Limited (supra) relied upon by learned counsel for the

Respondent No.1-Accused only says that presumption under Section 139 of the NI Act is rebuttable and when the same is rebutted, the onus would shift back to the complainant to prove his financial capacity, more particularly, when it is a case of giving loan by cash. This judgment nowhere states, as was sought to be contended by learned counsel for the Respondent No.1-Accused, that in cases of dishonour of cheques, in lieu of cash loans, the presumption under Section 139 of the NI Act does not arise.

APPROACH OF SOME COURTS BELOW TO NOT GIVE EFFECT TO THE PRESUMPTIONS UNDER SECTIONS 118 AND 139 OF NI ACT IS CONTRARY TO MANDATE OF PARLIAMENT

19. Recently, the Kerala High Court in **P.C. Hari vs. Shine Varghese & Anr., 2025 SCC OnLine Ker 5535** has taken the view that a debt created by a cash transaction above Rs. 20,000/- (Rupees Twenty Thousand) in violation of the provisions of Section 269SS of the Income Tax Act, 1961 (for short IT Act, 1961) is not a legally enforceable debt unless there is a valid explanation for the same, meaning thereby that the presumption under Section 139 of the Act will not be attracted in cash transactions above Rs. 20,000/- (Rupees Twenty Thousand).
20. However, this Court is of the view that any breach of Section 269SS of the IT Act, 1961 is subject to a penalty only under Section 271D of the IT Act, 1961. Further neither Section 269SS nor 271D of the IT Act, 1961 state that any transaction in breach thereof will be illegal, invalid or statutorily void. Therefore, any violation of Section 269SS would not render the transaction unenforceable under Section 138 of the NI Act or rebut the presumptions under Sections 118 and 139 of the NI Act because such a person, assuming him/her to be the

payee/holder in due course, is liable to be visited by a penalty only as prescribed. Consequently, the view that any transaction above Rs.20,000/- (Rupees Twenty Thousand) is illegal and void and therefore does not fall within the definition of legally enforceable debt cannot be countenanced. Accordingly, the conclusion of law in P.C. Hari (supra) is set aside.

21. This Court also takes judicial notice of the fact that some District Courts and some High Courts are not giving effect to the presumptions incorporated in Sections 118 and 139 of NI Act and are treating the proceedings under the NI Act as another civil recovery proceedings and are directing the complainant to prove the antecedent debt or liability. This Court is of the view that such an approach is not only prolonging the trial but is also contrary to the mandate of Parliament, namely, that the drawer and the bank must honour the cheque, otherwise, trust in cheques would be irreparably damaged.

આમ, ઉપરોક્ત ચુકાદામાં પ્રતિપાદિત થયેલ સિધ્ધાંત મુજબ તકરારી ચેક ઉપરની સહી આરોપીની છે તેવી હકીકતનું આરોપી ખંડન નહી કરે તો તેવા દરેક કિસ્સામાં ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ ની કલમ-૧૧૮ તથા ૧૩૯ અન્વયેનું અનુમાન આરોપી વિરુદ્ધ ઉપસ્થિત થયેલાનું માનવાનું રહે છે અને આવું અનુમાન રીબર્ટ કરવાની જવાબદારી આરોપીના શીરે શીફ્ટ થયેલ હોવાનું માનવાનું રહે છે,

૧૪. વિ.ટ્રાયલ અદાલતનાં ફરીયાદી એટલે કે, હાલનાં કામનાં રીસ્પોન્ડન્ટ તરફથી વિ.ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષ રજુ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ અને વિ.ટ્રાયલ અદાલતનું સમગ્ર અસલ રેકર્ડ તપાસતા સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવે છે કે, ફરીયાદીએ પોતાની ફરીયાદમાં અને પોતાનાં મૌખિક પુરાવામાં જણાવેલ છે કે, આરોપીનાઓ સોનગઢમાં રહી વેપાર ઇંધો

કરતા આવેલા અને ફરીયાદીનો પણ આરોપીના ઘરના અને વેપાર ઇંદાના સ્થળ નજીક કરીયાલાનો વેપાર ઇંદો હોય અને વર્ષોથી એક જ ગામમાં સોનગઢ મુકામે રહેતા હોય, આરોપીનો અને ફરીયાદીનો એકબીજા સાથે ઓળખાણ પરીચય અને વિશ્વાસ ભરોસાનો મિત્રતા નો સંબંધ ચાલી આવેલ. આરોપીને વેપાર ઇંદા અર્થે નાણાંની જરૂરીયાત ઉભી થતા આરોપીએ ફરીયાદી પાસે વગર વ્યાજના હાથ ઉછીના નાણાં ૬ માસમાં પરત ચુકવી આપવાની શરતે રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/-ની માંગણી કરતા ફરીયાદીએ આરોપી ને તા.૮/૫/૨૦ ના રોજ પોતાની દુકાનેથી રોકડા રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આરોપીને આપેલ અને જે આરોપી એ સ્વીકારેલા. આરોપીએ માંગેલ સમય વીતી જતા ફરીયાદીએ આરોપી પાસેના લેણાના નાણાંની ઉઘરાણી કરેલી ત્યારે આરોપીએ ફરીયાદી ને ચેકથી નાણાં ચુકવી આપવાની વાત કરી એક ચેક નં.૦૦૧૯૪૪, તા.૧૮/૮/૨૧ ના રોજ બેંક બડોંદા ગુજરાત ગ્રામીણ બેંક શાખા સોનગઢનો રકમ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- નો આપેલ. આરોપી એ ફરીયાદીને એવો વિશ્વાસ અને ભરોસો આપેલ કે સદર ચેકથી નાણાં મળી જશે જેથી ફરીયાદીને વિશ્વાસ બેઠેલ કે મને મારા ચેકના નાણાં મળી જશે. ત્યારબાદ આરોપીથી સુચનાથી ફરીયાદીએ પોતાના બેંક ખાતાવાળી બેંક સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઇન્ડીયા શાખા સોનગઢમાં પોતાના ખાતામાં તે ચેક તા.૧૮/૮/૨૧ ના રોજ ડીપોઝીટ કરતા સદર ચેક **Payment Stopped By Drawer**ના શેરા સાથે તા.૧૯/૮/૨૧ ના રોજ આરોપીએ આપેલ ચેક બાઉન્સ થયેલ છે અને તે હકીકતની જાણ ફરીયાદીને તા.૨૫/૮/૨૧ના રોજ થયેલ છે. આમ, ફરીયાદીને ઉપરોક્ત કુલ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- પુરાનો ખોટા ચેકો આપી આરોપીએ

કરેલ ફરીયાદીને ખોટા વાચદા કરતા આવેલ. જેથી આરોપીએ નેગો. ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો કરેલ છે. વધુમાં જણાવેલ છે કે, આરોપીએ આપેલ ચેક આવતા તેઓએ વકીલશ્રી મારફતે ચેક મુજબની રકમ વસુલ મેળવવા માટે તા.૨૭/૮/૨૧ ના રોજ રશી.એ.ડી.થી આરોપીને નોટીસ આપેલ. જે નોટીસ આરોપીને ફરીયાદવાળા સરનામે તા.૨૮/૮/૨૧ના રોજ બજી ગયેલ છે અને નોટીસ બજી ગયેલ હોવા છતાં આરોપીએ આજદિન સુધી નોટીસનો કોઈ જવાબ આપેલ નથી અને ચેક મુજબની રકમ વસુલ આપેલ નથી. ફરીયાદી વધુમાં જણાવે છે કે, આરોપી જાણતા હતા કે તેમના ખાતામાં પુરતાં નાણાં ન હોવા છતાં ચેક આપી ચેક મુજબ ભંડોળ ન રાખી નેગો.ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની જોગવાઈઓનો ભંગ કરેલ અને ફરીયાદી ને તેમના કાયદેસરના નાણાં ન ચુકવી આપી ફરીયાદી સાથે વિશ્વાસઘાત અને છેતરપીડી કરેલ છે. વધુમાં આરોપીએ ચેક મુજબની રકમ આપેલ ન હોઈ તેમની સાથે છેતરપીડી અને વિશ્વાસઘાત કરેલ હોઈ, નેગો. ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ની ફરીયાદ કરેલ છે.

આમ, આ કામના ફરીયાદીએ આરોપીને ધંધા અર્થે નાણાંની જરૂરીયાત ઉભી થતા રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આપેલ છે. જે નાણા ચુકવી આપવા આરોપીએ હાલના ફરીયાદવાળા ચેક આપેલ હતો તેવી હકીકત એકરાગીતા ભરેલા પુરાવાઓથી આ કામે ફરીયાદપક્ષે રેકર્ડ ઉપર રજૂ કરેલ હોવાનું સ્પષ્ટ બને છે.

વિ.ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષનો સમગ્ર પુરાવો તપાસવામાં આવે તો, આવી હકીકતથી વિરૂદ્ધની કોઈ હકીકત આરોપી પક્ષ તરફથી રેકર્ડ ઉપર પુરવાર કરવામાં આવેલ હોવાનું ફલીત થતું નથી. બચાવપક્ષે આરોપી એ

હાથ ઉછીના લીધેલા નાણાં સોનગઢ પેટ્રોલીયમ નામની ફર્મમાંથી આપેલ તેવી હકીકત ઉલટતપાસમાં જણાવેલી. તેમજ ફરીયાદીએ કરીયાણાના દુકાનમાંથી રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/-આપેલાની હકીકત જણાવેલ છે. આ બંને હકીકતો જોતા, તે એકબીજાથી વિરોધાભાસી હોય, આરોપીએ આવા પુરાવાને આધારે આરોપીને દોષિત ઠરાવી શકાય નહી તેવો મુખ્ય બચાવ લીધેલ છે.

આ કામના ફરીયાદીએ પોતાની ફરીયાદમાં તથા સોગંદ ઉપર ની સરતપાસ આંક-૫માં આરોપીને આપેલ રકમ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- પોતાની દુકાનેથી રોકડા આરોપીને આપેલાની હકીકત સ્પષ્ટપણે જણાવેલ છે. જ્યારે ઉલટતપાસમાં, " આ રકમ મારી ફર્મ સોનગઢ પેટ્રોલીયમમાંથી આપેલા." તેવી હકીકત જણાવેલ છે. ત્યારબાદ વધુ ઉલટતપાસમાં એ વાત ખરી છે કે, મે મારી ફરીયાદ તથા સરતપાસમાં આરોપીને મારી ફર્મ સોનગઢ પેટ્રોલીયમમાંથી આપેલા તેવું જણાવેલ નથી. સાહેદ જણાવે છે કે, મારી કરીયાણાની દુકાનમાં આપેલ છે. પરંતુ આજ રોજ મે પેટ્રોલપંપ માંથી આપેલ છે તેવું શરતચુકથી બોલાય ગયેલ છે. આમ, ફરીયાદીએ પોતાની જુબાની માં સોનગઢ પેટ્રોલીયમમાંથી પૈસા આપેલાનું સાચું નથી તેવી સ્પષ્ટતા કરેલાનું સ્પષ્ટ બને છે. સામાન્ય રીતે કોઈ વ્યક્તિ એકથી વધુ આવકના સ્ત્રોત ધરાવતા હોય, અને તેવી વ્યક્તિ કોઈને હાથ ઉછીના નાણા આપે. ત્યારબાદ એક બે વર્ષ પછી તેવી વ્યક્તિની ઉલટતપાસ લેવામાં આવે ત્યારે હાથ ઉછીના નાણાં ચોક્કસ ક્યા આવકના સ્ત્રોતમાંથી આપેલા તે બાબતે શરતચુક થવાની સંભાવના રહે તે એક સ્વાભાવીક બાબત છે. આમ, આ કામના ફરીયાદી પોતાની ઉલટતપાસ તપાસમાં એક તબક્કે આરોપી

ને આપેલા હાથ ઉછીના નાણાં સોનગઢ પેટ્રોલીયમ નામના ફર્મ માંથી આપેલા તેવુ જણાવવા માત્રથી ફરીયાદીએ આરોપી ને કોઈ રકમ હાથ ઉછીની આપેલ જ નથી, તેવુ માની શકાય નહીં.

બચાવપક્ષ તરફે ફરીયાદીની ઉલટતપાસ તેઓએ કરીયાણાની દુકાનનો કોઈ આધારપુરાવો રજુ કરેલ નથી, તેવો બચાવ રજુ કરેલ છે. પરંતુ આ કામના ફરીયાદીએ આંક-૨૮ ના દસ્તાવેજી પુરાવાના લીસ્ટ સાથે નિ.૨૮/૧ થી તેઓ મંગલ પ્રોજીઝન સ્ટોરના નામે વોર્ડ નં.૪ નવગામ મેઈન રોડ ઉપર આવેલ કેબીન નં.૧૭૭/૨૪૨ ના સ્થળે ઘંઘો કરતા આવેલ હોવાનુ સોનગઢ નગરપાલીકા તરફથી આપવામાં આવેલ દાખલો રજુ કરવામાં આવેલ છે. તે આ કામે આંક-૩૦ થી રજુ કરેલ છે. આમ, આ કામે ફરીયાદીએ તેઓએ કરીયાણાની દુકાનનુ નામ આ કામે દર્શાવેલ નથી, તેવો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવા પાત્ર જણાય આવતો નથી.

૧૫. બચાવપક્ષે નિ.૩/૨ આંક-૧૬ થી રજુ લેજરના પુરાવા બાબતે આ રકમ દુકાન કે પેટ્રોલીયમ માંથી ચુકવેલાનુ લેજરના પુરાવામાં દર્શાવેલ નથી તેવો બચાવ લીધેલ છે. આ બાબતે આંક-૧૬ નો પુરાવો વંચાણે લેતા, તે તા.૧/૪/૨૦૨૦ થી ૩૧/૩/૨૦૨૧ દરમ્યાનનો લેજર છે. જેમાં આરોપી અમીત હરસુખલાલ આડતીયાનાઓને તા.૮/૫/૨૦૨૦ ના રોજ રોકડેથી રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આપેલાની નોંધ કરવામાં આવેલ છે અને આંક-૧૬ નો પુરાવો એ ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ સંટિપ હીરાવાલા એન્ડ કંપનીનાઓના રેકર્ડ માંથી મેળવેલ સર્ટીફાઈડ ટુ કોપી છે. આમ, આંક-૧૬ થી રજુ લેજર ના પુરાવાને જોતા, તથા ફરીયાદીએ રજુ કરેલ આંક-૩૪ વાળા ભારતીય આવક વેરા વિભાગના હિસાબી વર્ષ ૨૦૨૧

-૨૨ ના વર્ષના રીટર્નને જોતા, તેની સાથેના હિસાબો લોન એન્ડ એડવાન્સીસના કોલમમાં અમીત હરસુખલાલ આડતીયા નાઓને રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- લોન પેટે આપેલાનું દર્શાવેલ છે. તે તમામ પુરાવાઓને જોતા, ફરીયાદીના રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આરોપી પાસેથી કાયદેસરના લેણા પેટે બાકી નીકળતા હોવાનું તેમજ ફરીયાદી ને આરોપીએ આ રકમ તા.૮/૫/૨૦૨૦ના રોજ રોકડેથી આપેલા નું સ્પષ્ટ બને છે. ત્યારે આવા લેજર માં ક્યાં ઘડામાંથી આરોપીને આ રકમ આપવામાં આવેલ હતી તેવું લખવામાં આવેલ નથી તેટલા માત્ર થી આંક-૧૬ નો પુરાવો ખોટો, ઉભો કરેલો હોવાનું માની શકાય તેમ નથી. આ ઉપરાંત આ લેજર મનોજકુમાર સોહનલાલ અગ્રવાલના પોતાના નામનું છે તે પણ સ્પષ્ટ બનતું હોય, આ કામે ફરીયાદીનું લીગલ ડ્યુ આંક-૧૬ ના લેજરના પુરાવાથી તથા આકંઆંક-૩૪ વાળા ઈન્કમટેક્સ રીટર્નને જોતા સ્પષ્ટ બનતું હોય, બચાવપક્ષ આવા લેજરના તથા ઈન્કમટેક્સ રીટર્નના પુરાવાનું ખંડન કરી શકેલ ન હોય, આંક-૧૬ થી રજુ લેજર તથા આંક-૩૪થી રજુ ઈન્કમટેક્સ રીટર્નના પુરાવા સંબંધે ની તકરાર આરોપી પક્ષને મદદકર્તા હોવાનું જણાય આવતું નથી. તેમજ ફરીયાદપક્ષ તેનું કાયદેસરનું લેણું રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આરોપી પાસેથી બાકી નીકળતા હોવાનું પુરતા પુરાવાથી રેકર્ડ ઉપર પુરવાર કરવામાં સફળ રહેતા હોવાનું માનવાનું રહે છે.

૧૬. બચાવપક્ષે આંક-૧૭ વાળા ચેકમાં આરોપીએ કરેલી પોતાની સહી માટે વપરાયેલ પેન અને ચેકના બોડી પાર્ટમાં અન્ય લખાણમાં વપરાયેલ સહી અલગ અલગ હોય, આંક-૧૭ વાળો ચેક ખોટો અને કોઈપણ કાયદેસરના લેણા વિના ઉભો કરેલાનો બચાવ લીધેલ છે. પરંતુ આ

બચાવ સંબંધે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટની કલમ-૨૦ ની જોગવાઈ ધ્યાને લેવામાં આવે તો તે નીચે મુજબ છે.

20. Inchoate stamped instruments.—Where one person signs and delivers to another a paper stamped in accordance with the law relating to negotiable instruments then in force in 2[India], and either wholly blank or having written thereon an incomplete negotiable instrument, **he thereby gives prima facie authority to the holder thereof to make or complete**, as the case may be, upon it a negotiable instrument, for any amount specified therein and not exceeding the amount covered by the stamp. The person so signing shall be liable upon such instrument, in the capacity in which he signed the same, to any holder in due course for such amount: provided that no person other than a holder in due course shall recover from the person delivering the instrument anything in excess of the amount intended by him to be paid thereunder.

ઉપરોક્ત કલમ વંચાણે લેતા જ્યારે કોઈ નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ આપનાર પોતાની સહી કરીને ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ કોઈ વિગતો ભર્યા વિના કે અર્ધ વિગતો ભરીને તેના હોલ્ડરને આપે તો તેવા કિસ્સામાં હોલ્ડરને આવી અધુરી વિગતો ભરીને તેને પુર્ણ કરવાની ઓથોરીટી આપવામાં આવી તેવું માનવાનું રહે છે. આ કામે આંક-૧૭ વાળો ચેકની સહી આ કામના આરોપીએ પોતાની નથી તેવો કોઈ બચાવ આગળ ધરેલ નથી. તેવા સંજોગોમાં આંક-૧૭ વાળા ચેકમાં ફરીયાદીની નામ, તારીખ તથા રકમ આંકડામાં અને શબ્દોમાં લખવા માટે વપરાયેલ પેન અને આરોપી એ કરેલ સહી માટે વપરાયેલ પેન બન્ને અલગ અલગ હોવા માત્રથી

આરોપીને તેનો કોઈ વિશેષ લાભ કે કોઈ કાયદેસરનો બચાવ મળવા પાત્ર થતો હોવાનું જણાય આવતું નથી.

વધુમાં એક તબક્કે એવું માની લેવામાં આવે કે આરોપીએ ફરીયાદીને ફક્ત સહી કરીને અન્ય કોઈપણ વિગતો ભર્યા વિનાનો કોરો ચેક આપેલ હતો તો પણ ઉપરોક્ત કલમ-૨૦ મુજબ આરોપીએ ફરીયાદીને તેની અધુરી વિગતો પુર્ણ કરવા માટે યોગ્ય સત્તા અને અધિકાર આપેલ હતા. તેવું માનવાનું રહે છે. ત્યારે આરોપીની આ અનુસંધાન ની તકરાર ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર જણાય આવતી નથી.

૧૭. આ કામે આરોપી તરફથી ચેકમાંની સહી આરોપીની નથી તેવી તકરાર લેવામાં આવેલ છે અને ફરીયાદીની ઉલટતપાસમાં તે અનુસંધાને સ્પષ્ટ સવાલ પુછવામાં આવેલ હતો અને આરોપીએ તેનો જવાબ આપેલ હતો. તે અત્રેથી ધ્યાને લેવો જરૂરી બને છે. જે નીચે મુજબ છે.

સવાલ: -આરોપીએ તમોને તૈયાર ચેક આપેલો તેથી તમે કહી શકો નહી કે આ ચેકમાંની સહી આરોપીની છે કે નહી?

જવાબ :- આરોપી ચેક લઈને આવેલા અને સહી મારી હાજરીમાં કરેલી.

આમ, આ કામે ફરીયાદીની સોગંદ ઉપરની જુબાની મુજબ ચેકમાં ની સહી આરોપીએ તેઓની રૂબરૂમાં કરેલ હતી. ત્યારે આરોપી ચેકમાં ની સહી પોતાની નથી તેવો બચાવ આ કામે પુરવાર કરવામાં સફળ રહેતા હોવાનું માની શકાય નથી. આ ઉપરાંત આંક-૧૭ વાળો ચેક ચુકવણા માટે બેંકમાં રજુ થતા બેંકમાં અનુભવ આધારીત પુસ્તુ જ્ઞાન ધરાવતી વ્યક્તિ ધ્વારા ચેકની સહી તેના સ્પેશીમેન સીગ્નેચર સાથે સરખાવતા હોય છે અને જો સહી ડીફર થતી હોય, તો તેવો એન્ડોર્સમેન્ટ રીટર્ન મેમોમાં સ્પષ્ટ પણે આપવામાં આવતું હોય છે. આ કામે આંક-૧૮ થી

રજુ રીટન મેમો જોતા PAYMENT STOPPED BY DRAWER ના શેરાથી પરત ફરેલ છે. આમ, ચેક પરત ફર્યાનું કારણ સહી ડીફરન્સ ન હોય, આરોપી ધ્વારા ચેકમાંની સહી આરોપીની નથી તેવો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવા પાત્ર જણાય આવતો નથી.

વધુમાં બચાવપક્ષે ચેકની સહી બાબતેની તકરાર નોટીસના જવાબના તબક્કેથી આગળ ઘરેલ નથી. તેમજ આવો બચાવ પુરવાર કરવા માટે બેંકના સાહેદો તપાસી સ્પેશીમેન સીગ્નેચરનો પુરાવો આ કામે રજુ કરી પોતાનો બચાવ આ કામે પુરવાર કરેલ નથી. તેવા સંજોગોમાં પણ આરોપી તરફે આંક-૧૭ વાળા ચેકમાંની સહી આરોપીની નથી તેવો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર જણાય આવતો નથી.

૧૮. આરોપી તરફે ફરીયાદીની ઉલટતપાસમાં તકરારી ચેક પરત ફરતા આરોપીને મોકલાવેલ નોટીસમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત ના ગુનાનો પણ ઉલ્લેખ કરેલ હોય, આ નોટીસ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી) મુજબની નથી, તેવો બચાવ લીધેલ છે. આ બચાવ અનુસંધાને રેકર્ડ ઉપર રજુ આંક-૨૦ તથા આંક-૨૩ ની નોટીસનો પુરાવો ધ્યાને લેવામાં આવે તો, ફરીયાદીએ આરોપીને તા.૮/૫/૨૦૨૦ ના રોજ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- છ માસમાં પરત ચુકવી આપવાની શરતે હાથ ઉછીના આપેલ હતા અને તેના બદલામાં આરોપીએ તકરારી ચેક આપેલાની વિગત પણ આ નોટીસમાં સ્પષ્ટપણે લખવામાં આવેલ હતી. તેમજ ચેક તા.૧૮/૮/૨૧ ના રોજ ચુકવણા માટે રજુ કરતા તે PAYMENT STOPPED BY DRAWER ના શેરાથી પરત ફરેલ હતો અને તેથી ફરીયાદી આરોપી વિરુદ્ધ ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ મુજબ તથા ભારતીય ફોજદારી ધારાની કલમ- ૪૦૬ મુજબ અદાલતમાં

કાયદેસરની કાર્યવાહી કરશે તેવી સ્પષ્ટ જાણ આરોપીને કરેલ હતી તેવું સ્પષ્ટ બને છે.

ચેક રીટર્ન થતા ફરીયાદી પાસે આરોપી એક થી વધુ કાયદા હેઠળ ઉપચારો ઉપલબ્ધ હોય તેવા કિસ્સામાં તે ઉપચાર બાબતે નોટીસમાં વર્ણન કરે તેટલા માત્રથી નોટીસ ગેરકાયદેસરની બની જતી નથી. આ કામે આરોપીને મોકલાવેલ નોટીસમાં ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી) ના તમામ આવશ્યક તત્વો સંતોષાતા હોવાનું સ્પષ્ટ બનતું હોય, આ કામે આરોપીને મોકલાવેલ નોટીસ કાયદા મુજબની નથી. તેવો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર જણાય આવતો નથી.

૧૯. બચાવપક્ષે આ કામના આરોપીને ફરીયાદીએ મોકલાવેલ નોટીસની બજવણી થયેલ નથી. તેવો બચાવ લીધેલ છે અને તે માટે આંક-૨૬ થી રજુ કોમ્પ્યુટરાઈઝ ટ્રેક રીપોર્ટના પુરાવા ઉપર આધાર રાખેલ છે અને આ આંક-૨૬ ના પુરાવા બાબતે ફરીયાદીને પ્રશ્ન પુછતા ફરીયાદીએ એવી હકીકત કબુલ રાખેલ છે કે, " એ વાત ખરી છે કે, નિ.૩/૧૨ માં આરોપીની બજવણી થઈ તેવું જણાતું નથી." ફરીયાદીએ ઉલટતપાસમાં જણાવેલા ઉપરોક્ત વિધાનના આધારે આરોપીને નોટીસ મળી નથી તેવો બચાવ કલેઈમ કરેલ છે. પરંતુ આંક-૨૬ ના ટ્રેક રીપોર્ટ પુરાવામાં કન્સાઈમેન્ટ નં. EG595427988IN તા.૨૮/૮/૨૦૨૧ ના રોજ કોર્ટ સોનગઢથી મોકલવામાં આવેલ હતું અને તે એસ.વી.આર કોલેજ એસ.ઓ.ના લોકેશન ઉપર તા.૪/૯/૨૧ ના રોજ કલાક ૧૫.૨૪.૩ સેકન્ડે ડીલીવરી કન્ફર્મ થયેલ હતી. તેવું નોંધવામાં આવેલ છે. આમ, આ અનુસંધાને આંક-૨૫ થી રજુ સ્પીડપોસ્ટનું કવર જોતા તેના ઉપર ચોટાડેલ સ્પીડ પોસ્ટ કન્સાઈમેન્ટ નં. EG595427988IN આંક-૨૬ ના

ટ્રેક રીપોર્ટ સાથે બંધ બેસતો આવે છે. આમ, આંક-૨૬ નો ટ્રેક રીપોર્ટ આંક-૨૫ વાળા નોટીસના કવર અનુસંધાનનો હોવાનું સ્પષ્ટ બને છે. આંક-૨૫ ના કવર ઉપરનું એડ્રેસ વંચાણે લેતા અમીતભાઈ હસમુખભાઈ આડતીયા રહે. એ/૩ ૭૦૧ ગ્રીન એવન્યુ મેકડોનાલ્ડસની પાછળ સીયાલી સર્કલ અડાજણ સુરત. મો. નં. ૮૧૨૮૬૭૦૭૭૮ લખેલ હોવાનું સ્પષ્ટ બને છે. આ સરનામું આંક-૧ વાળી ફરીયાદ સાથે સંપૂર્ણપણે એકરાગીતા ધરાવતો હોવાનું સ્પષ્ટ બને છે, અને ફરીયાદીએ આરોપીને સુરતના સરનામે મોકલાવેલ નોટીસની ઓફીસ કોપી આ કામે આંક-૨૦ થી તથા તેની પોસ્ટલ ફર્ટ સ્લીપ આંક - ૨૧ થી રજુ કરેલ છે અને તે કવર "લેફ્ટ" ના શેરા થી મોકલનારને પરત મોકલવામાં આવેલ હતું અને તે કવર આ કામે આંક -૨૫ થી રજુ છે. આમ, ફરીયાદીએ આરોપીને તેના ફરીયાદમાં જણાવેલા સરનામે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી)ની નોટીસ મોકલાવેલ હતી તેવું આ કામે ફરીયાદી પક્ષે સ્પષ્ટ પણે પુરવાર કરેલ હોવાનું જણાય આવે છે.

આ ઉપરાંત આ કામે ફરીયાદીએ આરોપીને તેના સોનગઢ મુકામે તેના રહેઠાણના સરનામે પણ નોટીસ મોકલાવેલ હતી તે નોટીસ " તપાસ કરતા સદર માલીક સરનામું આપ્યા વગર ચાલ્યા ગયા હોવાથી પરત" તેવા શેરા સાથે પરત ફરેલ હતું. જે કવર આ કામે આંક-૨૨ થી રજુ થયેલ છે. આમ, આ કામના ફરીયાદીએ આરોપીને તેના બંને સરનામા ઉપર રજીસ્ટર્ડ સ્પીડ પોસ્ટથી નોટીસ મોકલાવેલ હતી જે પૈકી સુરતની નોટીસ "લેફ્ટ" ના શેરા સાથે અને સોનગઢ મુકામેની નોટીસ " તપાસ કરતા સદર માલીક સરનામું આપ્યા વગર ચાલ્યા ગયા હોવાથી પરત"

ના શેરા સાથે પરત ફરેલ હતી તેવી હકીકત આ કામે સ્પષ્ટ બને છે. વધુમાં આ કામે આરોપીને અદાલતે ઈચ્છુ કરેલ પ્રથમ સમન્સ પણ તેઓના એ/૩ ૭૦૧ ગ્રીન એવન્યુ મેકડોનાલ્ડસ, સીયાલી સર્કલ અડાજણ સુરત ના સરનામા ઉપર બજી ગયેલ હતો. જે આ કામે આંક-૬ થી રેકર્ડ માં રજુ છે. આમ, આ કામે આરોપીનું કાયમી રહેઠાણનું સરનામું સુરત ખાતેનું ફરીયાદમાં જણાવ્યા મુજબનું છે. તેમજ તેઓને મોકલાવેલ નોટીસના કવર ઉપરદર્શાવ્યા મુજબનું છે. તેવી હકીકત આ કામે સ્પષ્ટ બનતી હોય, આ કામે ફરીયાદીએ આરોપીના કાયમી રહેઠાણના સરનામે સ્પીડપોસ્ટથી આંક-૨૫ વાળું નોટીસ નું કવર મોકલાવેલ હતું તેવું આ કામે સ્પષ્ટ બને છે.

૨૦. ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી)ની જોગવાઈ ધ્યાને લેતા,

138(b) the payee or the holder in due course of the cheque, as the case may be, makes a demand for the payment of the said amount of money **by giving a notice; in writing**, to the drawer of the cheque, 5 [within thirty days] of the receipt of information by him from the bank regarding the return of the cheque as unpaid; and

ઉપરોક્ત કાયદાકીય જોગવાઈ મુજબ ચેક પરત ફરતા તેની જાણ કરતી નોટીસ આરોપીને તેના કાયમી રહેઠાણના સરનામે દિન-૩૦ના અંદરના ગાળામાં મોકલાવવી ફરજીયાત છે. આ કામે આગળ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ આંક-૨૩ નોટીસ અસલ આંક-૨૫ વાળી સ્પીડપોસ્ટથી આરોપીને મોકલાવેલ હતી. જે "લેફ્ટ"ના શેરાથી પરત ફરેલ છે. આમ, આ કામે ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી)ની

જોગવાઈનો ભંગ થયેલાનો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવા પાત્ર જણાય આવતો નથી.

૨૧. આ ઉપરાંત માત્ર દલીલ ખાતર એક તબક્કે એવું માની લેવામાં આવે કે ફરીયાદી એ મોકલાવેલ નોટીસ આરોપીને બજેલ નથી. તો પણ નામ.સર્વોચ્ચ અદાલતના 2007 (0) AIJEL-SC 39299 SUPREME COURT OF INDIA Hon'ble Judges: K.G.Balakrishnan, R.V.Raveendran, D.K.Jain C.C.Alavi Haji Versus Palapetty Muhammed

17. It is also to be borne in mind that the requirement of giving of notice is a clear departure from the rule of Criminal Law, where there is no stipulation of giving of a notice before filing a complaint. **Any drawer who claims that he did not receive the notice sent by post, can, within 15 days of receipt of summons from the court in respect of the complaint under Sec. 138 of the Act, make payment within 15 days of receipt of summons from the court in respect of the complaint under Sec. 138 of the Act, make payment of the cheque amount and submit to the Court that he had made payment within 15 days of receipt of summons (by receiving a copy of complaint with the summons) and, therefore, the complaint is liable to be rejected. A person who does not pay within 15 days of receipt of the summons from the Court along with the copy of the complaint under Sec. 138 of the Act, cannot obviously contend that there was no proper service of notice as required under Sec. 138, by ignoring statutory presumption to the contrary under Sec. 27 of the G. C. Act and Sec. 114 of the Evidence Act.** In our view, any other interpretation of the proviso would defeat the very object of the legislation. As observed in Bhaskarans case, (supra) if the "giving of notice" in the context

of Clause 9(b) of the proviso was the same as the "receipt of notice" a trickster cheque drawer would get the premium to avoid receiving the notice by adopting different strategies and escape from legal consequences of Sec. 138 of the Act.

ઉપરોક્ત ચુકાદા મુજબ આરોપીને ફરીયાદ સંબંધેનું પ્રોસેસ બજી ગયાના પ્રથમ ૧૫ દિવસમાં આરોપીએ એક મુજબની રકમ જમા કરાવવાની તૈયારી બતાવવી જોઈતી હતી. પરંતુ આરોપી તરફે તેઓને અદાલતમાં હાજર રહેવા સંબંધેનું પ્રોસેસ બજયાના પ્રથમ ૧૫ દિવસમાં આવી એક મુજબની રકમ જમા કરાવવા સંબંધે કોઈ જ તજવીજ હાથ ધરેલ ન હતી. તે જોતા, પણ આ કામે આરોપી તેઓને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮(બી)ની નોટીસ ફરીયાદી એ બજાવેલ નથી તેવી તકરાર લેવાનો તેઓને કોઈ અધિકાર રહેતો નથી. આમ, આ સંબંધેનો બચાવપણ ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર જણાય આવતો નથી.

૨૨. આ કામે આરોપી તરફે તેઓનો એક ખોવાય ગયેલ હતો અને તે એક આ કામે ફરીયાદીએ દુરુઉપયોગ કરેલાનો બચાવ રજુ કરેલ છે. પરંતુ આરોપીએ આવો બચાવ પુરવાર કરવા માટે પોતાના કોઈ સાહેદ તપાસેલ નથી. પરંતુ ફરીયાદી તરફે તપાસવામાં આવેલ આરોપીની બેંકના બ્રાંચ મેનેજરની આંક-૩૯ ની ઉલટતપાસમાં આંક-૪૦ તથા ૪૧ વાળા દસ્તાવેજી આધારો રજુ કરાવેલ છે અને તેના ઉપર પોતાનો બચાવ કલ ંઈમ કરેલ છે. ફરીયાદીએ તપાસેલ બરોડા ગુજરાત ગ્રામીણ બેંક સોનગઢ ના બ્રાંચ મેનેજર વિશાલ ગોર્ધનભાઈ ઈટાલીયાનાઓની જુબાનીનું મુલ્યાં કન કરવામાં આવે તો તેઓએ પોતાનો પુરાવો આપવા સંબંધેનો ઓથોરીટી લેટર આંક-૪૦ થી આ કામે રજુ કરેલ છે અને આરોપીનું

બચત ખાતુ તેઓની બેંકમાં ચાલે છે. આંક-૧૭ વાળો ચેક તેઓની બેંકનો છે. તેમજ તે ચેક બેંકમાં જમા કરાવતા આંક-૧૯ વાળો રીટર્ન મેમો બેંક ધ્વારા આપવામાં આવેલ છે. આરોપી અમીતભાઈ હસમુખભાઈ આડતીયાનાઓએ તેઓના ચાર ચેકોનું સ્ટોપ પેમેન્ટ માટે અરજી આપેલ જે અરજી આંક-૪૧ થી આ કામે રજુ થયેલ. આ ચાર ચેકો ચોરી થઈ ગયા કે ગુમ થયા તે બાબતે આરોપીએ પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરીયાદ આપી હોય કે તે ફરીયાદની કોપી આરોપીએ બેંકમાં સ્ટોપ પેમેન્ટની અરજી સાથે રજુ કરી હોય તેવું બનેલ નથી.

આ કામે આંક-૪૧ થી રજુ આરોપી ધ્વારા બેંકને ચેકોનું સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવવા માટે કરેલ અરજી તારીખ ધ્યાન લેતા, તે તા. ૧૫/૩/૨૦૧૯ ના રોજની અરજીમાં કુલ -ચાર ચેકોનું સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવેલ હતું તેવું સ્પષ્ટ બનેલ છે. આ કામે ફરીયાદી તરફે રજુ પુરાવો જોતા, આરોપીએ તેઓ પાસેથી તા.૮/૫/૨૦૨૦ ના રોજ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- રોકડા વગર વ્યાજે હાથ ઉછીના લીધેલ હતા અને તે બાબતમી હિસાબી લેજર એન્ટ્રી પણ આ કામના ફરીયાદીએ આંક - ૧૬ થી રજુ કરેલ છે. આ ઉપરાંત ફરીયાદીએ પોતાનું ઈન્કમટેક્સ રીટર્નનો પુરાવો પણ આ કામે આંક-૩૪ થી રજુ કરેલ છે. જેની સામેના હિસાબોમાં લોન એન્ડ એડવાન્સના કોલમ નં. G માં આરોપીનું નામ અમિત હસમુખલાલ આડતીયા લખી તેની સામે રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/-ની રકમ પણ દર્શાવેલ છે. આ હિસાબો હિસાબી વર્ષ -૨૦૨૧ અને ૨૨ ના છે. આમ, આ કામના ફરીયાદીએ આરોપીને રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- હાથ ઉછીના ૨૦૨૧ -૨૨ ના હિસાબી વર્ષ દરમિયાન ચુકવેલ છે તેવા સ્પષ્ટ પુરાવાઓ આ કામે રજુ કરેલ છે. જે તમામ પુરાવાઓ આફ્ટર

થોટ સ્વરૂપના હોવાનું જણાય આવતું નથી અને આવા પુરાવાઓ આધારભૂત અને વિશ્વાસજન્ય જણાય આવતા હોય, આ કામના આરોપીએ ફરીયાદી પાસેથી હાથ ઉછીની રકમ લીધી તે અગાઉથી જ આરોપીએ ફરીયાદીને આપેલ ચેકનું સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવી દીધેલ હતું.તેવું આ કામે સ્પષ્ટ બનતું હોય, આરોપીનું દુષિત માનસ આ કામે હાથ ઉછીની રકમ લીધા સમયથી જ તેવું પણ આકામે સ્પષ્ટ બને છે.

આ ઉપરાંત આંક-૪૧ થી રજુ આરોપીએ સ્ટોપ પેમેન્ટની અરજી કરેલ હતી તે ધ્યાને લેતા, તે ગર્વમેન્ટ રજીસ્ટર્ડ કોન્ટ્રાક્ટર લેટરપેડ ઉપર કરેલ છે અને તેની નીચે આરોપીએ પ્રોપરાઈટર તરીકે સહી કરેલ છે. આ અરજીમાં તેઓએ ચેકનું સ્ટોપ પેમેન્ટ ચોકકસ કયા કારણસર કરાવે છે તેવું કોઈ કારણ દર્શાવેલ નથી. જો આરોપીના ચેક ચોરી થયેલ હોય, કે અન્ય કોઈ રીતે ગુમ થયા હોય તો તેવું ચોકકસ કારણ ચેકનું સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવવા સંબંધેની આંક-૪૧ વાળી અરજીમાં આરોપીએ સ્પષ્ટ કરેલ હોત. આ કામે આંક-૪૧ની અરજીમાં ચેકનું સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવવા પાછળનું કારણ સ્પષ્ટ કર્યું નથી. તેથી આરોપીનો ફરીયાદવાળો ચેક ચોરી થઈ ગયેલ હતો તેવો બચાવ ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર જણાય આવતું નથી.

૨૩. ચેકના સ્ટોપ પેમેન્ટના કિસ્સામાં આરોપીના બચાવ બાબતે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના અગ્રણ્ય ચુકાદાનો અત્રેથી ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી જણાય છે. જે નીચે મુજબ છે.

AIR2004 SUPREME COURT 408 Goa Plast (P) Ltd Vs. Chico Ursula D'Souza,

13. Both the Courts, in our view, failed to consider the important aspect as to the stop payment instructions issued by the respondent. Ordinarily, the stop payment instructions are issued to the Bank by the account holder when there is no sufficient amount in the account. In the present case, the reason for stopping the payment, however, can be manifold. It is essential that to issue stop payment instructions, there must be funds in the accounts in the first place. On this aspect, the Courts below have failed to see whether as on the date of signing of the cheque dated 20-7-1992, the date of presentation of the cheque dated 10-1-1993, the date of writing of letter dated 12-2-1993 and the date on which stop payment instructions were issued to the Bank the respondent has sufficient funds in the account. Both the Courts below have held that after issuing the letter, the respondent has stopped the payment, therefore, no mala fide can be attributed. It is pertinent to notice that the appellant made an application to the Bank Manager to ascertain whether or not there was sufficient amount in the account for the payment dated 2-6-1995. The learned Judicial Magistrate disallowed the said application without hearing the complainant holding that there is no dispute about the dishonour of the cheque by the accused, therefore, no purpose will be served by the Bank Manager as the dishonour is not in issue. Had the Bank Manager been examined it would have been clear whether the account had sufficient amount to pay the amount of the cheque or not. It would have enabled also to know on what date stop payment order was sent by the drawer to the Bank. The learned Magistrate committed a serious mistake in not allowing the application and the proceedings passed thereon have suffered from serious infirmity going to the root of the matter.

The High Court and the learned Judicial Magistrate have also not noticed that the respondent was otherwise admitting the liability when the cheques were being issued. This was sufficient evidence to prove that there was a liability and as per the presumption under Section 139 of the Act, the cheques issued, therefore, were towards the liability even as per the version of the respondent. The relevant Section which is Section 138 of the Act giving the ingredients of the offence. In the opening words of the Section it is stated :

આમ, ઉપરોક્ત ચુકાદા મુજબ ચેક બેંકમાં ચુકવણા માટે રજુ કરવામાં આવે તે દિવસથી જ આરોપીના ખાતામાં પુરતુ ભંડોળ હતુ તેમ છતાં આરોપી ધ્વારા ચેકનુ સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવવા માટે ઈન્સ્ટ્રક્શન આપવામાં આવેલ હતી અને તેથી ચેક રીટર્ન કરવામાં આવેલ હોવાનુ આરોપીએ બેંકના અધિકારીને પુરાવાઓ સાથે હાજર રાખી પુરવાર કરવાની ફરજ છે. જો આરોપી ચેકના પ્રેઝન્ટેશનની તારીખ તેઓના ખાતામાં પુરતુ ભંડોળ હતુ તેવુ પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ નિવડે તો સ્ટોપ પેમેન્ટ કરાવેલ ચેક માટે પણ આરોપી ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ જવાબદાર બને છે. આ કામે આરોપીએ બેંકના અધિકારીને સોગંદ ઉપર તપાસીને કે અન્ય કોઈ પણ આંક-૧૭ વાળા ચેકના પ્રેઝન્ટેશનની તારીખે તેઓના ખાતામાં પુરતુ ભંડોળ હતુ તેવી હકીકત આ કામે પુરવાર કરવા માટે કોઈ પ્રયત્ન કરેલ નથી. તેવા સંજોગોમાં આ કામના આરોપી આંક-૧૭ વાળા ચેકના પરત ફરવાના કારણે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ જવાબદાર બને છે.

આવા સંજોગો માં ઉપરોક્ત દર્શાવવામાં આવેલી કાયદાકીય જોગવાઈઓ મુજબ આરોપી તરફથી ફરીયાદી ને કાયદેસરનાં લેણા પેટે જ હાલનો ફરીયાદ વાળો ચેક આપવામાં આવેલ હોવાનું સ્વિકારવાપાત્ર જણાઈ આવે છે અને તેથી, વિ.ટ્રાયલ અદાલતનાં તકરારી હુકમમાં કોઈપણ પ્રકારનો હસ્તક્ષેપ કરવો કોઈપણ દ્રષ્ટિકોણથી ન્યાયોચીત જણાઈ આવતું નથી. આવા સંજોગોમાં વિ.ટ્રાયલ અદાલતનું તારણ અને કારણ યથાયોગ્ય, વ્યાજબી અને ન્યાયી હોવાનું ફલીત થાય છે.

૨૪. ફરીયાદીના ઉપરોક્ત પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવેલ ફરીયાદી તેની ફરીયાદમાં અને સરતપાસમાં આરોપીએ પોતે તેમના હસ્તાક્ષરમાં તેઓને ચેક સહી કરીને આપેલ તેવી હકીકત એકરાગીતા ભરેલ રીતે જણાવેલ છે, અને આરોપી પક્ષે આંક-૧૭ વાળા ચેકમાની સહી તેઓની નથી તેવો કોઈ બચાવ આગળ ધરેલ છે પરંતુ તે બાબતે કોઈ હસ્તાક્ષર નિષ્ણાંતનો કે અન્ય કોઈ પુરાવો રજૂ કરેલ નથી. આમ, તકરારી ચેક ઉપરની સહી આરોપીની જ હોવાનું આ કામે પુરવાર થતું હોવાનું માનવાનું રહે છે. આગળઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબના સંજાબીજ તારી(સુપ્રા)ના ચુકાદા મુજબ ચેક ઉપરની સહી આરોપીની જ હોવાનું પુરવાર થાય ત્યારથી જ આરોપી વિરુદ્ધ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ તથા ૧૧૮ મુજબનું અનુમાન ઉપસ્થિત થયેલ હોવાનું માનવાનું રહે છે અને આગળ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ આ કામના આરોપી આ બંને અનુમાનોનું ખંડન કરવામાં નિષ્ફળ નિવડતા હોવાનું સ્પષ્ટ બનતું હોય, આ કામે આરોપી વિરુદ્ધનો આક્ષેપિત ગુનો શંકારહિત રીતે પુરવાર કરવામાં ફરીયાદ પક્ષ સફળ રહેતા હોવાનું માનવાનું રહે છે.

આમ, આ કામે ફરીયાદપક્ષે તેમનું કાયદેસરનું લેણું રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- આરોપી પાસેથી નીકળતું હતું અને તેના બદલામાં તેઓએ આપેલ આંક-૧૭ વાળો ચેક આરોપીએ ફરીયાદીને આપેલ હતો અને તે ચેક ફરીયાદીએ પ્રેઝન્ટેશન માટે બેંકમાં રજૂ કરતા તે સ્ટોપ પેમેન્ટના શેરા પરત ફરેલ હતો અને તે બાબતે જાણ કરતી નોટીસી પણ આરોપીને સમયમર્યાદામાં મોકલવામાં આવેલ હતી. જે નોટીસ આરોપીના રહેઠાણના સરનામે લેફ્ટના શેરા સાથે પરત આવેલ હતી અને આમ, આરોપીએ ફરીયાદીને નોટીસમાં દર્શાવ્યા મુજબના ચેકની રકમ સમયમર્યાદામાં પરત કરેલ નથી. તેથી ફરીયાદી ધ્વારા હાલની ફરીયાદ દાખલ કરવામાં આવેલ હતી અને તે ફરીયાદના કામે આરોપી વિરુદ્ધના આક્ષેપીત ગુનો ફરીયાદપક્ષ શંકારહિત પુરાવાઓ રજૂ કરી પુરવાર કરેલ હોય, વિ.ટ્રાયલ અદાલત ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ અન્વયેના ગુના સબબ દોષિત ઠરાવતો જે હુકમ ફરમાવેલ છે તે પુરાવાના યથાયોગ્ય મૂલ્યાંકન પર આધારીત હોય, તેમજ આવો હુકમ કાયદેસરનો અને કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત પર આધારીત હોય, તેમાં અત્રેની કોઈપણ પ્રકારની હસ્તક્ષેપની આવશ્યકતા જણાય આવતી નથી.

૨૫. વિ.ટ્રાયલ અદાલતે આરોપીને દોષિત ઠરાવી જે સજા અને વળતર સંબંધે જે હુકમ ફરમાવેલ છે તે હુકમની યોગ્યતા , યથાર્થતા અને કાયદેસરતાનો મુદ્દો તપાસવામાં આવે તો, તેની ચર્ચા નીચે મુજબ છે.

આ કામના આરોપીને વિ.ટ્રાયલ અદાલતે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ નાં ગુનામાં એક વર્ષની સાદી કેદ

ની સજા તથા રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- (રૂપિયા પાંચ લાખ પુરા) ની દોઢી રકમ રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/- (રૂપિયા સાત લાખ પચાસ હજાર પુરા) ની દંડની સજા ફરમાવતો હુકમ કરવામાં આવેલ છે, તથા ફરીયાદી ને ક્રિ. પ્રો.કોડ કલમ મુજબ ફરિયાદીને સ્પેશ્યલ વળતર પેટે ચેકની રકમ રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/- (રૂપિયા સાત લાખ પચાસ હજાર પુરા) ખાસ વળતર તરીકે ચુકવી આપવાનો હુકમ ફરમાવવામાં આવેલ છે. આ કામે ચેકની રકમ રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- અને આ ચેક સને ૨૦૨૧ ના વર્ષથી તેનું ચુકવણું થયેલ ન હોય તેવી હકમ ફરીયાદીને મળેલ નથી અને તકરારી ચુકાદો તા.૫/૯/૨૦૨૪ના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલ છે. આમ, ફરીયાદીએ મોટું આર્થિક નુકશાન સહન કરેલ છે. તે જોતા, વિ. ટ્રાયલ અદાલતનો આરોપીને દોષિત ઠરાવીને એક વર્ષની સાદી કેદનો જે હુકમ ફરમાવેલ છે. તે હુકમ યથાયોગ્ય, ન્યાયોચીત અને કાયદેસરનું હોવાનું સ્પષ્ટ બને છે.

વધુમાં વિ. ટ્રાયલ અદાલતે આરોપીને દોષિત ઠરાવી રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/-ના ચેકની સામે દોઢી રકમના વળતર તરીકે રૂ. ૭, ૫૦,૦૦૦/-ફરીયાદીને પરત ફરેલ ચેકના વળતર તરીકે ચુકવી આપવા સંબંધે જે હુકમ કરવામાં આવેલ છે તે અનુસંધાને ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ ધ્યાને લેવામાં આવે તો ચેક ની રકમથી બમણી કિંમતનાં દંડ ની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. વિ. ટ્રાયલ અદાલતે આ જોગવાઈનો ઉપયોગ કરી આરોપીને ચેકની રકમનો દોઢી રકમનો દંડ તરીકે રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/-નો હુકમ ફરમાવેલ છે. આ હુકમ પણ કાયદાની સ્પષ્ટ જોગવાઈ મુજબ તેમજ આરોપી ધ્વારા

આપેલો ચેક પરત ફરવાના પરીણામે ફરીયાદીને થયેલ નાણાંકીય નુકશાનના પરીપેક્ષમાં ન્યાયોચીત અને કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત મુજબ જણાય આવે છે.

૨૬. વિ. ટ્રાયલ અદાલતે આરોપીને ઘી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ અન્વયે દોષિત ઠરાવીને રૂ.૭,૫૦,૦૦૦/- નો દંડ ફરમાવેલ છે તે દંડ ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ- ૩૫૭(૧) મુજબ ફરીયાદીને વળતર પેટે ચુકવી આપવા હુકમ કરેલ છે. આ સંબંધે ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ- ૩૫૭(૧) ની રચના ધ્યાને લેતા તે નીચે મુજબ છે.

357. Order to pay compensation.—(1) When a Court imposes a sentence of fine or a sentence (including a sentence of death) of which fine forms a part, the Court may, when passing judgment, order the whole or any part of the fine recovered to be applied—

- (a) in defraying the expenses of properly incurred in the prosecution;
- (b) in the payment to any person of compensation for any loss or injury caused by the offence, when compensation is, in the opinion of the Court, recoverable by such person in a Civil Court;
- (c) when any person is convicted of any offence for having caused the death of another person or of having abetted the commission of such an offence, in paying compensation to the persons who are, under the Fatal Accidents Act, 1855 (13 of 1855), entitled to recover damages from the person sentenced for the loss resulting to them from such death;

(d) when any person is convicted of any offence which includes theft, criminal misappropriation, criminal breach of trust, or cheating, or of having dishonestly received or retained, or of having voluntarily assisted in disposing of, stolen property knowing or having reason to believe the same to be stolen, in compensating any bona fide purchaser of such property for the loss of the same if such property is restored to the possession of the person entitled thereto.

આમ, ઉપરોક્ત જોગવાઈ મુજબ અદાલત જ્યારે આરોપીને દોષિત ઠરાવી દંડ ફરમાવે ત્યારે તે દંડની આંશિક રકમ અથવા તો પુરેપુરી રકમ ફરીયાદીને થયેલ નુકશાનના વળતર પેટે ચુકવવા હુકમ ફરમાવી શકે છે. આ કામે ફરીયાદી ને રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- નો ચેક પરત ફરતા મોટુ આર્થિક નુકશાન સહન કરવા પડેલ છે તેમજ તે માટે ફરીયાદ દાખલ કરી ત્યારથી લઈને ૨ વર્ષ ઉપરાંતના સમય સુધી કેસ લડવા પડેલ છે. આમ, ફરીયાદીને થયેલ આર્થિક નુકશાનના વળતર માટે વિ. ટ્રાયલ અદાલતે ચેકની રકમના દોઢી રકમના દંડની પુરેપુરી રકમ ફરીયાદીને વળતર પેટે ચુકવી આપવા સંબંધે ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ-૩૫૭(૧)મુજબ ફરીયાદી ને વળતર પેટે ચુકવી આપવા હુકમ કરેલ છે તે હુકમ કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિધ્ધાંતો મુજબનો યથાયોગ્ય અને કાયદેસરનો હોય, તેમાં અત્રેની અદાલતના કોઈપણ પ્રકારના હસ્તક્ષેપની આવશ્યકતા જરૂરી જણાય આવતી નથી. આમ, વિ.ટ્રાયલ અદાલતનો સંપૂર્ણ હુકમ કાયદામુજબનો અને કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિધ્ધાંત ઉપર આધારીત હોય, મુદ્દા નં.૧ નો

નિર્ણય નકારમાં ઠરાવી મુદ્દા નં.૨ અન્વયે નીચે મુજબનો આખરી હુકમ કરવામાં આવે છે.

–:: **હુકમ** ::–

૧. એપેલન્ટની હાલની ફોજદારી અપીલ નં.૪૩/૨૦૨૪ આથી "નામંજુર" યાને રદ કરવામાં આવે છે.
૨. ફોજદારી કેસ નં.૨૦૬૬/૨૦૨૧નાં કામે વિ.જ્યુડિશિયલ મેજીસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ કોર્ટ, સોનગઢ તરફથી આંક-૭૨ થી તા.૦૫/૦૯/૨૦૨૪ નાં રોજ ફરમાવવામાં આવેલ ચુકાદાને કાયમ કરવામાં આવે છે.
૩. હુકમ મુજબનું જેલ સજા વોરંટ ભરવું.
૪. આરોપીને ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ-૩૮૯(૧) મુજબના જામીનખત રદ કરવામાં આવે છે.
૫. આ હુકમની એક નકલ આરોપીને વિના મૂલ્યે પુરી પાડવી.
૬. વિ. ટ્રાયલ અદાલતનું સમગ્ર અસલ રેકર્ડ આ ચુકાદાની એક નકલ સાથે વિ.ટ્રાયલ અદાલતને મોકલી આપવું.

આ હુકમ આજરોજ તા.૧૬^{મી} માહે માર્ચ, ૨૦૨૬ નાં રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી, સંભળાવી જાહેર કર્યો.

તાપી મુ.વ્યારા.
તા.૧૬/૦૩/૨૦૨૬..
કે.એલ.પટેલ.

(તેજસ આર. દેસાઈ)
સેશન્સ જજ
કોડ નં.જીજે ૦૦૫૯૩,
તાપી મુ.વ્યારા.